Revista Moldovenească de Drept Internaţional şi Relaţii Internaţionale /
Moldavian Journal of International Law and International Relations /
Молдавский журнал международного права и международных отношений

2016, Issue 1, Volume 11, Pages 9-16.
ISSN 1857-1999
Submitted: 16. 02. 2015 | Accepted: 20.02. 2016 | Published: 30.03. 2016

DREPT INTERNAŢIONAL PUBLIC
PUBLIC INTERNATIONAL LAW
МЕЖДУНАРОДНОЕ ПУБЛИЧНОЕ ПРАВО

ABORDAREA CONCEPTUALĂ A CRIMELOR DE RĂZBOI ÎN DREPTUL INTERNAȚIONAL*

THE CONCEPTUAL APPROACH TO WAR CRIMES IN INTERNATIONAL LAW

КОНЦЕПТУАЛЬНЫЙ ПОДХОД К ОПРЕДЕЛЕНИЮ ВОЕННЫХ ПРЕСТУПЛЕНИЙ В МЕЖДУНАРОДНОМ ПРАВЕ

DORUL Olga** / DORUL Olga / ДОРУЛ Ольга

ABSTRACT:
THE CONCEPTUAL APPROACH TO WAR CRIMES IN INTERNATIONAL LAW

Recognition of international criminal responsibility of individuals as an institution of International criminal law after the Second World War has become an important step in the prevention and repression of harm to international peace and security. The international community has determined postwar international criminal law principles and institutions, including the concept and categories of international crimes. Despite various attempts by states to discover and punish war crimes, this type of crime is the most common today. Unfortunately, today not only individuals but whole states disregards international norms providing the peaceful coexistence and universal peace. The Rome Statute of the International Criminal Court, was not ratified by world powers, but it must become an effective tool in providing international legal order.

Key words: *international crime, war crime, international law, crime against humanity, international criminal tribunal, International Criminal Court, international criminal law.*

JEL Classification: K33, K49, F55.

РЕЗЮМЕ:
КОНЦЕПТУАЛЬНЫЙ ПОДХОД К ОПРЕДЕЛЕНИЮ ВОЕННЫХ ПРЕСТУПЛЕНИЙ В МЕЖДУНАРОДНОМ ПРАВЕ

Признание международной уголовной ответственности физических лиц в качестве института международного уголовного права после окончания Второй мировой войны стало огромным шагом

* Articolul a fost perfectat în cadrul Proiectului instituţional 15.817.06.10F al ICJP al AŞM „Redimensionarea politicii externe şi interne a Republicii Moldova din perspectiva evoluţiei proceselor integraţioniste şi modificărilor geopolitice a sistemului internaţional”. / Статья выполнена в рамках научно-исследовательского проекта Института юридических и политических исследований 15.817.06.10F «Переосмысление внешней и внутренней политики Республики Молдова с перспективы эволюции интеграционных процессов и геополитических изменений международной системы».

** **DORUL Olga** - Doctor în drept, conferenţiar universitar, Universitatea de Stat din Moldova, cercetător ştiinţific, Institutul de Cercetări Juridice şi Politice al AŞM (Chişinău, Republica Moldova). / **DORUL Olga** - Ph.D in Law, Associate Professor, The Moldova State University, scientific fellow, Institute of Judicial and Political Research of ASM (Kishinev, The Republic of Moldova). / **ДОРУЛ Ольга Павловна** - Кандидат юридических наук, доцент, Молдавский государственный университет, научный сотрудник Института юридических и политических исследований Академии наук Молдовы (Кишинев, Республика Молдова).

человечества вперед в деле предупреждения и пресечения посягательств на международный мир и безопасность. Мировым сообществом послевоенного времени были сформулированы основные принципы и институты Международного уголовного права, включая понятие и виды международных преступлений. Несмотря на многочисленные попытки государств в выявлении и пресечении международных военных преступлений, данный вид правонарушений является наиболее часто встречаемым. К сожалению, сегодня не только физические лица, но и целые государства попирают международные нормы, направленные на мирное сосуществование и всеобщий мир, а Римский Статут Международного уголовного суда, в отсутствии его ратификации мировыми державами, не сможет стать инструментом обеспечения международного правопорядка.

Ключевые слова: *международное преступление, военное преступление, международное право, преступление против человечности, международный уголовный трибунал, Международный уголовный суд, международное уголовное право.*

JEL Classification: K33, K49, F55.
УДК: 341.217(4), 341.223.7.

REZUMAT:
ABORDAREA CONCEPTUALĂ A CRIMELOR DE RĂZBOI ÎN DREPTUL INTERNAȚIONAL

Recunoașterea răspunderii internaționale penale a persoanelor fizice în calitate de instituție a dreptului internațional penal după cel de-al Doilea Război Mondial a devenit un pas important în vederea prevenirii și reprimării atingerilor aduse păcii și securității internaționale. Societatea internațională postbelică a formulat principiile și instituțiile dreptului internațional penal, inclusiv conceptul și categoriile crimelor internaționale. În pofida multiplelor tentative ale statelor de a descoperi și contracara crimele de război, acest tip de infracțiuni astăzi este cel mai frecvent întâlnit. Din păcate, astăzi nu doar persoanele fizice, ci și state întregi desconsideră normele internaționale ce prevăd coexistența pașnică și pacea universală, iar Statutul de la Roma al Curții Penale Internaționale, nefiind ratificat de puterile mondiale, nu va putea să devină un instrument efectiv în asigurarea ordinii juridice internaționale.

Cuvinte cheie: *crimă internațională, crimă de război, drept internațional, crimă împotriva umanității, tribunal internațional penal, Curtea penală internațională, drept internațional penal.*

JEL Classification: K33, K49, F55.
CZU: 341.217(4), 341.223.7.

În forma sa incipientă, prevăzută de dreptul internațional convențional, conceptul de crimă de război a apărut la începutul secolului XX când a fost stabilită răspunderea internaționala a împăratului Wilhelm al II-lea, fost împărat al Germaniei, pentru implicarea sa în Primul Război Mondial și anume pentru atingerea supremă adusă moralei internaționale și autorității sacre a tratatelor. Astfel, Tratatul de pace de la Versailles din 28 iunie 1919[1] a prevăzut crearea unui tribunal special pentru a judeca acuzatul, fiindu-i asigurate garanțiile esențiale ale dreptului la apărare (art. 227). Totodată, în temeiul Tratatului de pace, Guvernul German a recunoscut puterilor aliate și asociate libertatea să judece de către tribunalele lor militare persoanele care au comis acte contrare legilor și cutumelor de război.

Ororile celor două conflagrații mondiale, reprobate de întreaga societate internațională au avut în calitate de consecință inevitabilă instituirea mecanismului atragerii la răspundere internațională a persoanelor fizice, care au săvârșit crime de război. Actele constitutive ale celor două tribunale internaționale militare, instituite în urma celui de-al Doilea Război Mondial au consacrat temelia ramurii dreptului internațional penal. Statutul Tribunalului de la Nürnberg pentru prima dată a consacrat expres: formularea concretă și aplicarea în consecință a

[1] Tratatul de pace, Versailles din 28 iunie 1919. [On-line]: http://mjp.univ-perp.fr/traites/1919versailles7.htm#VII (Vizitat la: 20.11.2015).

răspunderii conducătorilor politici şi militari, precum şi a conducătorilor economiei şi consilierilor juridici; faptul că justiția penală ține de domeniul dreptului internațional; regula neacordării pentru viitor a imunităților șefilor de state și complicilor lor.[2]

Specialiștii de drept internațional public susțin unanim ideea că, în lipsa unui cod internațional penal, este necesar de a consolida instituția răspunderii internaționale penale a indivizilor. Astăzi, intervenția directă a dreptului internațional prin cutumă sau prin instrumente convenționale în scopul creării în sarcina indivizilor a obligațiilor și responsabilităților este reală, însă fragmentară și empirică. Calificarea faptelor este imprecisă, distincția tradițională între crime și delicte nu este clar percepută[3].

În opinia autorului A. Cassesse, crima internațională este o încălcare a regulilor internaționale ce angajează răspunderea penală a indivizilor vinovați de comiterea lor (opozabilă răspunderii statului din numele cărui pot acționa persoanele fizice).[4]

Crimele internaționale presupun o serie de trăsături distinctive:

1) încălcarea regulilor cutumiare (precum și prevederilor convenționale dacă ele există și exprimă sau codifică dreptul cutumiar);[5]

2) regulile au drept obiect protecția valorilor considerate importante de către întreaga comunitate internațională și în consecință obligă toate statele și toți indivizii. Aceste valori nu sunt propuse de către doctrinari sau filozofi, ci de instrumentele internaționale dintre care cele mai importante sunt: Carta ONU 1945, Declarația Universală a Drepturilor Omului 1948, Convenția Europeană a Drepturilor Omului 1950, cele două pacte internaționale privind drepturile civile și politice, precum și privind drepturile economice, sociale și culturale din 1966, Convenția interamericană a drepturilor omului 1969, Carta africană a drepturilor omului 1981, Declarația privind principiile dreptului internațional 1970.[6]

Alte tratate la fel proclamă aceste valori însă dintr-un alt punct de vedere: ele nu proclamă în mod direct valorile, ci interzic conduita care le încalcă. Astfel, pentru moment asemenea tratate sunt: Convenția cu privire la prevenirea și reprimarea crimei de genocid, convențiile de la Geneva privind protecția victimelor conflictelor armate și cele trei protocoale adiționale din 1977 și 2005, **Convenția împotriva torturii** şi altor pedepse şi tratamente cu cruzime, inumane sau degradante din 1984 și alte tratate care prevăd reprimarea formelor specifice de terorism.[7]

3) Există un interes universal în reprimarea acestor crime. Autorii crimelor internaționale, cu respectarea anumitor condiții, în principiu, pot fi pedepsiți de către orice stat indiferent de cetățenia sau legătura de teritoriu cu infractorul sau victima.[8]

În opinia autorului rus Șapovalov, doar faptele care încalcă principiile fundamentale de drept internațional sunt considerate infracțiuni internaționale.[9]

Definiția crimelor internaționale poate fi întâlnite și în textele codificărilor neoficiale de drept internațional public. Astfel, în rezoluția Institutului de Drept Internațional, prin crime internaționale sunt subînțelese crime serioase de drept internațional cum sunt genocidul, tortura și alte crime împotriva umanității, precum și crimele de război.[10]

Subiecți ai crimelor internaționale de rând cu statele, pasibile de răspundere internațională atât politică, precum și material, pot fi și conducătorii de stat, funcționari de rang înalt, alți executori ai politicilor criminale.[11]

În așa ordine de idei, dacă doctrinarii împărtășesc opinii diferite cu privire la categoriile

---

[2] Rothe Rainer. Le statut de Nuremberg de 1945 et les «principes de Nuremberg» [On-line]: http://www.alterinfo.net/Le-statut-de-Nuremberg-de-1945-et-les-principes-de-Nuremberg_a5469.html (Vizitat la: 20.02.2016).

[3] Quoc Dinh N., Daillier P., Pellet A. Droit international public. 6e edition. Paris: L.G.D.J., 1999, p. 670.

[4] Cassese A. International Criminal Law 3rd ed. Oxford University Press, USA, 2003, p. 23. [On-line]: http://graduateinstitute.ch/files/live/sites/iheid/files/sites/international_law/users/vessier9/public/Cassese%20-%20War%20crimes.pdf (Vizitat la: 20.11.2015).

[5] Ibidem.

[6] Ibidem.

[7] Ibidem.

[8] Ibidem.

[9] Шаповалов Н.И. Международное публичное право. Московская финансово-промышленная академия. М.: МФПА, 2004, с. 21.

[10] Rezoluția Institutului de Drept Internațional „Jurisdicția universală civilă cu privire la repararea crimelor internaționale". Comisia I, Tallinn, 30 august 2015. [On-line]: http://www.justitiaetpace.org/idiE/resolutionsE/2015_Tallinn_01_en.pdf (Vizitat la: 27.02.2016).

[11] Игнатенко Г. В., Тиунов О. И. Международное право. Учебник для вузов. М.: Издательская группа НОРМА—ИНФРА, 1999, 584 с.

de crime împotriva umanității, crimelor împotriva omenirii, cu referire la natura crimelor de război, toți sunt unanimi, categorisindu-le drept o categorie aparte în lista crimelor internaționale.

Conceptul „crimă de război" este folosit în sensuri diferite și uneori contradictorii. Unii autori concep crimele de război într-un sens prea general, în calitate de comportament ilegal pe timp de război sau alt conflict armat. Alți autori desemnează cu acest termen toate încălcările dreptului internațional umanitar indiferent de faptul dacă acestea constituie sau nu crime.[12]

Inițial, prin termenul „crimă de război" erau desemnate crimele săvârșite în timpul conflictului armat, apărut între două state suverane, în care infractorul și victima aveau naționalități diferite.[13]

În doctrina autohtonă, prin crime de război sunt subînțelese infracțiunile ce constau în încălcarea legilor și obiceiurilor războiului.[14]

Statutul Tribunalului pentru judecarea și pedepsirea principalilor criminali militari din statele europene ale Axei din 8 august 1945 în art. 6 prevede în calitate de infracțiuni supuse jurisdicției tribunalului următoarele acțiuni: *încălcarea legilor şi cutumelor de război. Aceste încălcări cuprind, fără a se limita la ele, omorurile, relele tratamente şi deportările pentru munci forţate sau pentru orice alt scop a populaţiei civile în teritoriile ocupate, asasinatele sau relele tratamente ale prizonierilor de război sau a naufragiaţilor, executarea ostaticilor, jefuirea bunurilor publice sau private, distrugerile fără motiv a oraşelor şi satelor sau distrugeri ce nu se justifică prin necesitate militară precum şi alte infracţiuni.*

Este de menționat la acest capitol, că definiția crimelor de război ce se conține în Statutul Tribunalului de la Nurenberg nu este una definitivă, ci exemplificativă. Noțiunea de crime de război s-a lărgit considerabil mai ales după cel de-al Doilea Război Mondial. Numeroase fapte care altădată nu erau considerate contrare dreptului internațional, sunt astăzi calificate ca infracțiuni (de exemplu luarea de ostateci, torturarea sau uciderea lor). Convențiile de la Geneva din 1949 privind protecția victimelor de război precizează că în conflictele armate sunt interzise oricând și oriunde: luarea de ostatici, execuțiile fără judecată, tortura și orice tratament crud și dezonorant.[15]

Statutul Curții Penale Internaționale din 17 iulie 1998 în art. 8 întitulat „Crimele de război" deviază de la formulele consacrate ale crimelor de război, întâlnite în statutele tribunalelor internaționale penale și militare și conține următoarele prevederi: *„Curtea are competenţă în ceea ce priveşte crimele de război, îndeosebi când aceste crime se înscriu într-un plan sau o politică ori când ele fac parte dintr-o serie de crime analoage comise pe scară largă."*. În continuare, Statutul de la Roma conține o listă impunătoare de infracțiuni comise în timpul conflictului armat care țin de competența Curții Penale Internaționale.

În așa fel, Statutul Curții Penale Internaționale a concretizat conceptul de crimă de război. În același timp, a fost extinsă acțiunea normelor Statutului asupra acțiunilor comise în condițiile unui conflict armat fără caracter internațional.[16]

În articolul 8 alineatul 2 litera b) din Statutul Curții Penale Internaționale prin crime de război se înțeleg: *„celelalte violări grave ale legilor şi cutumelor aplicabile conflictelor armate internaţionale în cadrul stabilit al dreptului internaţional"*.[17] Statutele tribunalelor internaționale penale pentru fosta Iugoslavie și Ruanda, precum și Tribunalului special pentru Sierra Leone, precum și hotărârea administrației de tranziție ONU în Timorul de Est nr. 2000/15 de asemenea înzestrează organele jurisdicționale corespunzătoare cu jurisdicție față de încălcări „grave" de drept internațional umanitar. În cauza Dalici (2001), interpretând art. 3 din Statutul Tribunalului internațional penal pentru fosta Iugoslavie, unde sunt enumerate violările grave legilor și obiceiurilor războiului față de care tribunalul își exercită jurisdicția, Camera de apel a stabilit că expresia „legile și obiceiurile războiului" cuprinde toate legile și obiceiurile

[12] Верле Г. Принципы международного уголовного права. Одесса: Феникс, М.: ТрансЛит, 2011, с. 468.

[13] Boot M. Genocide, crimes against humanity, war crimes: Nullum crimen sine lege and the subject matter jurisdiction of the International Criminal Court – Intersentia nv. 2002, p. 539.

[14] Rusu V., Balan O., Neagu Gh. Dicționar de drept internațional umanitar. Chișinău: Pontos, 2007, p. 108.

[15] Ibidem, p. 108-109.

[16] Костенко Н. И. Международное уголовное право. М.: Юрлитинформ, 2004, с. 162.

[17] Statutul Curții Penale Internaționale, adoptat la Roma la 17 iulie 1998, ratificat de Republica Moldova la 9 septembrie 2010, publicat în: Monitorul Oficial nr. 190 din 29 septembrie 2010. [On-line]: http://lex.justice.md/index.php?action=doc&lang=1&id=336126 (Vizitat la: 08.01.2015).

războiului suplimentare celor care sunt enumerate în acest articol. Adjectivul „grave” în cumul cu cuvântul „violări” poate fi găsit în statutele militare și legislațiile mai multor state.[18] La fel, există situații când nu se folosește adjectivul „grave” pentru a desemna încălcările, iar crimele de război sunt definite drept orice încălcare a legilor și obiceiurilor războiului. În statutele militare și legislația unui șir de state pentru a constata crima de război nu este necesar ca violarea să fie gravă. Totodată, în majoritatea cazurilor asemenea încălcări sunt prevăzute prin propunerea unei liste detaliate de crime de război.[19] În acest sens, autorul rus Costenco, prin crimă de război subînțelege orice violare gravă a convențiilor, normelor, cutumelor aplicabile conflictelor armate internaționale și celor fără caracter internațional, determinate de art. 2 comun Convențiilor de la Geneva din 12 august 1949 și în art. 1, p. 4 din Protocolul adițional la aceste convenții din 10 iunie 1949.[20]

Definițiile eterogene ale crimelor de război în textele actelor internaționale au motivat autorii contemporani să reducă noțiunea acestui tip de crime internaționale la enumerarea trăsăturilor lor de bază.

În această ordine de idei, Gerhard Verle definește crimele de război drept încălcare a normei de drept internațional umanitar ce atrage răspunderea penală în baza dreptului internațional. Respectivul ansamblu de norme de drept poate fi numit dreptul crimelor de război sau dreptul internațional penal al războiului.[21]

La rândul său, autorul rus Costenco N. subînțelege prin crimă de război crimele internaționale ce presupun fapte ilicite ce atentează la legile și obiceiurile războiului.[22]

Este necesar de a menționa la prezentul capitol, faptul că tentative de a defini crimele de război au fost făcute de către state aparte. Astfel, în „Guide juridique Dalloz”, ediție franceză, crimele de război sunt definite drept crime și delicte comise după începerea ostilităților de către cetățenii statului inamic sau de către agenții în serviciul conducerii sau din interese dușmănoase pe teritoriul Republicii sau într-un teritoriu supus conducerii Franței, ori în orice zonă în care se desfășoară operațiuni de război, fie cu privire la un cetățean sau protejat francez, fie împotriva unui militar care și-a realizat sau realizează serviciul sub drapelul francez, împotriva unui apatrid sau refugiat care se află în unul din teritoriile numite, fie cu prejudicierea bunurilor tuturor persoanelor fizice vizate mai sus și persoanelor juridice franceze, atunci când aceste infracțiuni, inclusiv dacă au fost comise cu ocazia sau sub pretextul timpului de război, nu sunt justificate prin legile și cutumele războiului.[23]

O altă problemă ce ține de interpretarea și calificarea juridică a crimelor de război rezultă din confundarea frecventă a acestora cu crimele împotriva umanității. Este absolut necesar ca aceste două categorii de crime internaționale să nu fie asemuite, ele deosebindu-se pornind de la următoarele raționamente:

1) Un conflict armat trebuie să existe pentru ca cima de război să fie comisă pe când crimele de război pot fi comise atât pe timp de război, precum și pe timp de pace;

2) Pentru a fi considerate crime împotriva umanității, acțiunile trebuie comise drept atacuri pe scară largă sau sistematice împotriva populației civile. Actele de violență nu trebuie să fie comise pe scară largă sau sistematic pentru a fi calificate drept crime de război.[24] O singură acțiune sau omisiune poate fi considerată drept crimă de război odată ce acțiunea sau omisiunea interzisă a fost comisă în timpul sau în legătură cu un conflict armat. [25]

Generalizând, putem identifica următoarele caracteristici ale crimelor de război:

1) crimele de război sunt o categorie de crime internaționale;

2) crimele de război sunt comise în cadrul unui plan sau politici clar definite și orientate[26];

3) crimele de război sunt comise pe scară largă;[27]

4) crimele de război sunt infracțiuni de drept comun care se disting atât în dependență de

[18] Хенкертс Ж-М, Досвальд-Бек Л. Обычное международное гуманитарное право. Том 1. Нормы. МККК, М.: МККК, 2006, с. 728.

[19] Ibidem p. 729.

[20] Костенко Н. И. Указ. Соч., с. 197.

[21] Верле Г. Указ. Соч., с. 469.

[22] Костенко Н. И. Указ. Соч., с. 161.

[23] Guide juridique Dalloz. Tome II. Mise a jour 2002. Paris: Editions Dalloz, 2002, p. 185-3 - 185-4.

[24] Damgaard C. Individual criminal responsability for core internațional crimes: Selected pertinent issues. Springer Science & Business Media, 2008, p. 71.

[25] Ibidem, p. 72.

[26] Костенко Н. И. Указ. Соч., с. 161.

[27] Ibidem, p. 197.

elementele constitutive, precum și după regulile de procedură care le sunt aplicabile;[28]

5) crimele de război presupun violări grave ale normelor de drept internațional, presupun încălcarea normelor ce protejează valori importante și o asemenea încălcare produce consecințe grave pentru victime[29];

6) crima de război este comisă doar în prezența unei relații funcționale (legătură) cu comportamentul infractor în conflictul armat[30];

7) dreptul conflictelor armate leagă persoane particulare în calitate de reprezentanți a organelor de stat și în calitatea lor de particulari. Deoarece încălcarea acestui drept poate avea loc și de către un reprezentant al puterii de stat, precum și de către un particular, componența de infracțiune rămâne neschimbată și nu depinde de statutul – statal ori nestatal – al celui ce a comis-o. În așa mod, oricine – combatantul din componența forțelor armate regulate sau neregulate, militarul sau persoana civilă tehnic pot comite o crimă de război[31];

8) obiectul generic al acestor infracțiuni sunt regulile și obiceiurile războiului[32];

9) în pofida faptului că răspunderea penală pentru infracțiunile de război a fost prevăzută doar pentru persoanele fizice, a fost un moment, când au apărut motive de speranță că în viitor statul, care a săvârșit asemenea infracțiuni va putea fi atras nu doar la răspundere internațională clasică, dar și la răspundere de natură penală [33];

10) subiectul infracțiunii trebuie să conștientizeze circumstanțele faptice ce mărturisesc despre existența conflictului armat. Totodată subiectul infracțiunii nu trebuie să acorde o apreciere juridică acestor fapte. Existența conflictului armat este nu doar o condiție obiectivă pentru calificarea caracterului ilicit al faptei și pentru realizarea jurisdicției de către Curtea Penală Internațională – ea, de asemenea, trebuie să fie reflectată în conștiința subiectului[34];

11) acțiunea principiului răspunderii comandanților și altor conducători pentru infracțiunile de război, comise de forțele aflate sub conducerea sa efectivă, fiind invocate situațiile când aceștia nu realizează controlul corespunzător asupra subordonaților[35];

12) elementele crimelor de război sunt interpretate în cadrul dreptului internațional al conflictelor armate, incluzând, în anumite situații normele de drept internațional al conflictelor armate aplicabile conflictelor pe mare [36];

13) existența interesului universal și mecanismelor de reprimare a acestui tip de infracțiuni.

Societatea internațională marcată de prezența multiplelor conflicte militare, care inevitabil presupun comiterea crimelor de război, trebuie să-și consolideze întreg potențialul în vederea contracarării acestora, dar și întru pedepsirea celor vinovați de nerespectarea normelor de drept internațional umanitar ce constituie crime de război. Aceasta poate fi realizat inclusiv prin reglementarea detaliată prin instrumente de drept internațional public a conceptului și elementelor constitutive ale crimelor de război.

Bibliografie:

1) Boot M. Genocide, crimes against humanity, war crimes: Nullum crimen sine lege and the subject matter jurisdiction of the International Criminal Court – Intersentia nv, 2002. 708 p.

2) Cassese A. International Criminal Law. 3rd ed. USA: Oxford University Press, 2003. 472 p. [On-line]: http://graduateinstitute.ch/files/live/sites/iheid/files/sites/international_law/users/vessier9/public/Cassese%20-%20War%20crimes.pdf (Vizitat la: 21.11.2015).

3) Damgaard C. Individual criminal responsability for core internațional crimes: Selected pertinent issues. Springer Science & Business Media, 2008. 456 p.

4) Guide juridique Dalloz. Tome II. Mise a jour 2002. Paris: Editions Dalloz, 2002.

5) Rezoluția Institutului de Drept Internațional „Jurisdicția universală civilă cu privire la repararea crimelor internaționale". Comisia I, Tallinn, 30 august 2015. [On-line]: http://www.justitiaetpace.org/idiE/resolutionsE/2015_Tallinn_01_en.pdf (Vizitat la: 27.02.2016).

6) Rothe Rainer Le statut de Nuremberg de 1945 et les «principes de Nuremberg». [On-line]:

[28] Guide juridique Dalloz. *Op. Cit.*, p. 185-3--185-4.

[29] Cassese A. International Criminal Law 3rd ed. USA: Oxford University Press, 2003, p. 1.

[30] Верле Г. Указ. Соч., с. 504.

[31] Давид Э. Принципы права вооруженных конфликтов. М.: МККК, 2011, 728 с.

[32] Костенко Н. И. Указ. Соч., с. 161.

[33] Давид Э. Принципы права вооруженных конфликтов. М.: МККК, 2011, с. 730.

[34] Верле Г. Указ. Соч., с. 509.

[35] Костенко Н. И. Указ. Соч., с. 197-198.

[36] Ibidem.

http://www.alterinfo.net/Le-statut-de-Nuremberg-de-1945-et-les-principes-de-Nuremberg_a5469.html (Vizitat la: 20.02.2016).

7) Rusu V., Balan O., Neagu Gh., Dicţionar de drept internaţional umanitar. Chişinău: Pontos, 2007. 360 p.

8) Quoc Dinh N., Daillier P., Pellet A. Droit international public. 6e edition. Paris: L.G.D.J., 1999. 1455 p.

9) Statutul Curţii Penale Internaţionale, adoptat la Roma la 17 iulie 1998, ratificat de Republica Moldova la 9 septembrie 2010, publicat în Monitorul Oficial nr. 190 din 29 septembrie 2010. [On-line]: http://lex.justice.md/index.php?action=doc&lang=1&id=336126 (Vizitat la: 08.01.2015).

10) Tratatul de pace, Versailles din 28 iunie 1919 [On-line]: http://mjp.univ-perp.fr/traites/1919versailles7.htm#VII (Vizitat la: 20.11.2015).

11) Верле Г. Принципы международного уголовного права. Одесса: Феникс, М.: Фенікс, ТрансЛит, 2011. 882 с.

12) Давид Э. Принципы права вооруженных конфликтов. М.: МККК, 2011. 1144 с.

13) Игнатенко Г. В., Тиунов О. И., Международное право. Учебник для вузов. М.: Издательская группа НОРМА-ИНФРА, 1999. 584 с.

14) Костенко Н. И. Международное уголовное право. М.: Юрлитинформ, 2004. 447 с.

15) Шаповалов Н.И. Международное публичное право. Московская финансово-промышленная академия. М.: МФПА, 2004. 132 с.

16) Хенкертс Ж-М, Досвальд-Бек Л. Обычное международное гуманитарное право. Том 1. Нормы. М.: МККК, 2006. 818 с.

Bibliography:

1) Boot M. Genocide, crimes against humanity, war crimes: Nullum crimen sine lege and the subject matter jurisdiction of the International Criminal Court – Intersentia nv, 2002. 708 p.

2) Cassese A. International Criminal Law 3rd ed. USA: Oxford University Press, 2003. 472 p.

[On-line]: http://graduateinstitute.ch/files/live/sites/iheid/files/sites/international_law/users/vessier9/public/Cassese%20-%20War%20crimes.pdf (Vizitat la: 21.11.2015).

3) Damgaard C. Individual criminal responsability for core internaţional crimes: Selected pertinent issues. Springer Science & Business Media, 2008. 456 p.

4) Guide juridique Dalloz. Tome II. Mise a jour 2002. Paris: Editions Dalloz, 2002.

5) Rezoluţia Institutului de Drept Internaţional „Jurisdicţia universală civilă cu privire la repararea crimelor internaţionale". Comisia I, Tallinn, 30 august 2015. [On-line]: http://www.justitiaetpace.org/idiE/resolutionsE/2015_Tallinn_01_en.pdf (Visited on: 27.02.2016).

6) Rothe Rainer Le statut de Nuremberg de 1945 et les «principes de Nuremberg». [On-line]: http://www.alterinfo.net/Le-statut-de-Nuremberg-de-1945-et-les-principes-de-Nuremberg_a5469.html (Visited on: 20.02.2016).

7) Rusu V., Balan O., Neagu Gh., Dicţionar de drept internaţional umanitar. Chişinău: Pontos, 2007. 360 p.

8) Quoc Dinh N., Daillier P., Pellet A. Droit international public. 6e edition. Paris: L.G.D.J., 1999. 1455 p.

9) Statutul Curţii Penale Internaţionale, adoptat la Roma la 17 iulie 1998, ratificat de Republica Moldova la 9 septembrie 2010, publicat în Monitorul Oficial nr. 190 din 29 septembrie 2010. [On-line]: http://lex.justice.md/index.php?action=doc&lang=1&id=336126 (Visited on: 08.01.2015).

10) Tratatul de pace, Versailles din 28 iunie 1919 [On-line]: http://mjp.univ-perp.fr/traites/1919versailles7.htm#VII (Visited on: 21.11.2015).

11) Verle G. Principy mezhdunarodnogo ugolovnogo prava. Odessa: Feniks, M.: Feniks, TransLit, 2011. 882 s.

12) David Je. Principy prava vooruzhennyh konfliktov. M.: MKKK, 2011. 1144 s.

13) Ignatenko G. V., Tiunov O. I., Mezhdunarodnoe pravo. Uchebnik dlja vuzov. M.: Izdatel'skaja gruppa NORMA-INFRA, 1999. 584 s.

14) Kostenko N. I. Mezhdunarodnoe ugolovnoe pravo. M.: Jurlitinform, 2004. 447 s.

15) Shapovalov N.I. Mezhdunarodnoe publichnoe pravo. Moskovskaja finansovo-promyshlennaja akademija. M.: MFPA, 2004. 132 s.

16) Henkerts Zh-M, Dosval'd-Bek L. Obychnoe mezhdunarodnoe gumanitarnoe pravo. Tom 1. Normy. M.: MKKK, 2006. 818 s.

Copyright©DORUL Olga , 2016.

Contacte / Contacts / Контакты:

Universitatea de Stat din Moldova,
MD 2012, Chişinău, str. Alexei Mateevici, 60,
Republica Moldova.
E-mail: dorulolga@yahoo.com